

باسمه تعالی

عوامل فردی دستیابی به برکت در سبک زندگی اسلامی

رقیه دانشی مقدم^۱

فاطمه رخشانی زابل^۲

ام البنین کوهستانی^۳

سید محمد حسین موسوی^۴

چکیده:

برکت در اصل از ریشه «برک» به معنی سینه شتر است و تدریجاً به معنی خیر همراه با ثبوت و دوام به کار رفته است؛ برکت همواره با دو قید بقاء و کثرت می‌باشد.

مقصود از برکت در لسان دین آن چیزی است که در آن خیر معنوی و یا مادی - البته خیر مادی نیز در صورتی که منتهی به خیر معنوی باشد - می‌باشد؛ این دو نوع از برکات همیشه در کنار هم باید باشند تا اثر مطلوب داشته باشند.

در این نوشتار سعی شده تا با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی، عوامل دستیابی به برکت در حیطه فردی بر اساس روایات معصومان علیهم‌السلام مورد بررسی قرار گیرد.

کلیدواژه: برکت، عوامل، مادی، معنوی.

^۱ طلبه سطح سه گرایش تفسیر و علوم قرآنی

^۲ طلبه سطح سه گرایش تفسیر و علوم قرآنی

^۳ فارغ التحصیل سطح سه گرایش تفسیر و علوم قرآنی

^۴ استادیار دانشگاه الهیات استان سیستان و بلوچستان و استاد حوزه علمیه

مقدمه:

از آنجا که برکت معنایی گسترده دارد و در هر چیزی با توجه به آن چیز و کاربردهای آن معنا و مفهوم می‌یابد و با توجه به ارزش و جایگاه هر چیزی برکت آن تفاوت می‌کند، مراد از برکت ایجاد زمینه‌های مناسب برای بهره‌گیری حداکثری از آن چیز در مسیر کمال و دست‌یابی به حقیقت مطلق است.

مقصود از برکت در لسان دین آن چیزی است که در آن خیر معنوی و یا مادی - البته خیر مادی نیز در صورتی که منتهی به خیر معنوی باشد - می‌باشد. از جمله آیات قرآنی که در آن واژه برکت این‌گونه بیان شده است، می‌توان به این آیه اشاره کرد: «سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا»^۱ منظور از برکات در اطراف مسجد الاقصی هم برکت‌های مادی و هم معنوی است؛ برکات مادی همان سرسبزی و باغ‌های پربرکت است و مقصود از برکات معنوی در آنجا اشاره به این مطلب دارد که از لحاظ تاریخی اطراف مسجد الاقصی همیشه پایگاه پیامبران و محل نزول فرشتگان و کانون پرورش انبیاء بوده است؛^۲ پس می‌توان برداشت کرد که این دو نوع از برکات همیشه در کنار هم باید باشند تا اثر مطلوب داشته باشند.

هم‌چنین برکت در اصل از ریشه «برک» به معنی سینه شتر است و تدریجاً به معنی خیر همراه با ثبوت و دوام به کار رفته است؛^۳ برکت همواره با دو قید بقاء و کثرت می‌باشد.^۴

برکات الهی، هدیه‌های است که خداوند از روی فضل، برای بندگان خود در نظر گرفته است، اما این برکات بر اساس نوع و میزان عملکرد بندگان و آمادگی ایشان به آن‌ها تعلق می‌گیرد لذا هر فرد باید شرایط و عوامل برکت‌زا را برای دریافت هرچه بیشتر این فضل الهی در خود فراهم نماید تا حداکثر بهره را ببرد، به همین

^۱ - اسراء، آیه ۱.

^۲ - طبرسی، ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مترجم: گروه مترجمان، جلد ۱۴، ص ۸۳

^۳ - مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، جلد ۱۹، ص ۱۳۰ ذیل آیه ۱۱۳ سوره صافات.

^۴ - طبرسی، همان، جلد ۸، ص ۷۰۹

منظور در این نوشتار سعی شده تا عوامل دستیابی به برکت در حیطه فردی بر اساس روایات معصومان Δ مورد بررسی قرار گیرد.

فهرست مطالب

فصل اول کلیات..... ۷

فصل دوم: عوامل معنوی برکت در حیطه‌ی فردی

- ۱ - آغاز کار با نام خدا..... ۱۲
- ۲ - پروا پیشگی..... ۱۲
- ۳ - اطاعت از خدا..... ۱۳
- ۴ - نماز..... ۱۴
- ۴-۱ نماز شب..... ۱۵
- ۵ - آمرزش خواهی..... ۱۵
- ۶ - سحرخیزی..... ۱۵
- ۷ - سلام کردن..... ۱۶
- ۸ - صبر..... ۱۷
- ۹ - توکل..... ۱۸
- ۱۰ - قانع بودن..... ۱۸
- ۱۱ - قناعت کردن..... ۱۹

فصل سوم عوامل مادی برکت در حیطه‌ی فردی

- ۱ - مجالست با علماء..... ۲۱
- ۲ - انگشتر عقیق به دست کردن..... ۲۱
- ۳ - ازدواج..... ۲۲
- ۴ - راستگویی..... ۲۲
- ۵ - اخلاق نیکو..... ۲۳

۶- گفتار نیکو.....	۲۳
۷- مدارا کردن.....	۲۴
۸- دادگری.....	۲۵
۹- آسان گیری.....	۲۵
۱۰- بخشندگی.....	۲۶
۱۱- امانت داری.....	۲۶
۱۲- عیادت بیمار.....	۲۷
۱۳- احترام به سالمندان.....	۲۷
۱۴- مشورت کردن.....	۲۸
۱۵- رفتن به اماکن مذهبی.....	۲۸
۱۶- شغل ها.....	۳۰
۱-۱۶ کشاورزی.....	۳۰
۲-۱۶ پارچه فروشی.....	۳۱
۱۷- رزق حلال.....	۳۱
۱۸- زکات.....	۳۲
۱۹- نسیه فروشی.....	۳۲
۲۰- وام دادن.....	۳۳
۲۱- مخلوط کردن جو با گندم.....	۳۳
۲۲- نوشیدنی های با برکت.....	۳۴
۱-۲۲ آب فرات.....	۳۴
۲-۲۲ عسل.....	۳۵
۳-۲۲ شیر گاو.....	۳۵
۲۳- خوارکی های با برکت.....	۳۵

- ۱۸ - _____ ، ۱۴۱۴ ق، *هدایة الأئمة إلى أحكام الأئمة عليهم السلام*، مصحح: آستان قدس رضوی. بنیاد پژوهش‌های اسلامی. گروه حدیث، مشهد: آستانه‌ الرضویة المقدسة، مجمع البحوث الإسلامية، چاپ اول.
- ۱۹ - حسن بن علی علیه السلام، امام یازدهم، ۱۴۰۹ ق، *التفسیر المنسوب إلى الإمام الحسن العسكري ع*، مصحح: مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم: مدرسه الإمام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، چاپ اول.
- ۲۰ - حسینی، سید داود، ۱۳۸۷ش، روابط سالم در خانواده، قم: بوستان کتاب، چاپ چهارم.
- ۲۱ - حکیمی، محمدرضا و حکیمی، محمد و حکیمی، علی - آرام، احمد ۱۳۸۰ ش، *الحیاء / ترجمه احمد آرام*، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول.
- ۲۲ - دیلمی، حسن بن محمد، ۱۴۰۸ق، *أعلام الدین فی صفات المؤمنین*، مصحح: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، چاپ اول.
- ۲۳ - _____ ، ۱۴۱۲ق، *إرشاد القلوب إلى الصواب (للدیلمی)*، قم: الشریف الرضی، چاپ: اول.
- ۲۴ - راغب اصفهانی، حسین بن محمد - خسروی، غلامرضا، ۱۳۷۴ ش، *ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن*، مصحح: خسروی حسینی، غلامرضا، تهران: مرتضوی، چاپ دوم.
- ۲۵ - سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۱۴۰۴ ه. ق، *الدر المنثور فی التفسیر بالماثور*، قم: کتابخانه عمومی حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، چاپ اول.

- ۲۶ - شامی، یوسف بن حاتم، ۱۴۲۰ ق، الدر النظیم فی مناقب الأئمة اللہامیم، قم: جامعہ مدرسین، چاپ اول.
- ۲۷ - شعیری، محمد بن محمد، بی تا، جامع الأخبار (لشعیری)، نجف: مطبعہ حیدریہ، چاپ اول.
- ۲۸ - شیخانی، علی باقر و اسحاقی، حسین، ۱۳۹۴ ش، سریر سخن ۲ (اخلاق برای همه)، قم: مرکز نشر ہاجر (وابستہ بہ مرکز مدیریت حوزہ های علمیہ خواہران چاپ اول).
- ۲۹ - طبرسی، فضل بن حسن، ۱۳۶۰ ش، ترجمہ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تہران: انتشارات فراہانی، چاپ اول.
- ۳۰ - ———، ۱۳۸۴ ش، نشر الالائی / ترجمہ شیخی، مترجم: حمید رضا شیخی، محقق / مصحح: محمد حسن زبری قایینی، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، چاپ دوم.
- ۳۱ - طبرسی، حسن بن فضل، ۱۴۱۲ ق، مکارم الأخلاق، قم: شریف رضی، چاپ چہارم.
- ۳۲ - طبرسی، علی بن حسن، ۱۳۸۵ ق، مشکاۃ الأنوار فی غرر الأخبار، نجف: المكتبة الحیدریہ، چاپ دوم.
- ۳۳ - طبری آملی، عماد الدین أبی جعفر محمد بن أبی القاسم، ۱۳۸۳ ق، بشارۃ المصطفی لشیعۃ المرتضی (ط - القدیمہ)، نجف: المكتبة الحیدریہ، چاپ دوم.
- ۳۴ - طوسی، محمد بن الحسن، ۱۴۰۷ ق، تہذیب الأحکام (تحقیق خرسان)، مصحح: خرسان، حسن الموسوی، تہران: دار الکتب الإسلامیہ، چاپ چہارم.

- ۳۵ - علی بن موسی، امام هشتم علیه السلام، صحیفه الإمام الرضا علیه السلام، محقق / مصحح: محمد مهدی نجف، چاپ اول، مشهد: کنگره جهانی امام رضا علیه السلام، ۱۴۰۶ ق،
- ۳۶ - فتال نیشابوری، محمد بن احمد، ۱۳۷۵ ش، *روضه الواعظین و بصیره المتعظین (ط - القديمة)*، قم: انتشارات رضی، چاپ اول.
- ۳۷ - فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۴۱۵ ق، *تفسیر الصافی*، مصحح: اعلمی، حسین، تهران: مکتبه الصدر، چاپ دوم.
- ۳۸ - فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی، ۱۴۰۶ ق، *الوافی*، اصفهان: کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، چاپ اول.
- ۳۹ - قرشی بنایی، علی اکبر، ۱۴۱۲ ق، *قاموس قرآن*، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ: ششم.
- ۴۰ - قضاعی، محمد بن سلامه، ۱۳۶۱ ش، *شرح فارسی شهاب الأخبار (کلمات قصار پیامبر خاتم د)*، مصحح: حسینی آرموی (محدث)، جلال‌الدین، تهران: مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول.
- ۴۱ - قمی، عباس، ۱۴۱۴ ق، *سفینه البحار*، قم: اسوه، چاپ اول.
- ۴۲ - کراجکی، محمد بن علی، ۱۴۱۰ ق، *کنز الفوائد*، مصحح: نعمه، عبد الله، قم: دارالذخائر، چاپ اول.
- ۴۳ - کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، ۱۴۰۷ ق، *الکافی (ط - الإسلامیه)*، مصحح: غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد، تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ چهارم.

- ۴۴ - لیثی واسطی، علی بن محمد، ۱۳۷۶ش، *عیون الحکم و المواعظ (للیثی)*، مصحح: حسنی بیرجندی، حسین، قم: دارالحديث چاپ اول.
- ۴۵ - مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۴۰۶ ق، *ملاذ الأخیار فی فهم تهذیب الأخبار*، مصحح: رجائی، مهدی، قم: کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، چاپ اول.
- ۴۶ - _____، ۱۴۰۳ق، *بحار الأنوار (ط - بیروت)*، مصحح: جمعی از محققان، بیروت: دار إحياء التراث العربی، چاپ دوم.
- ۴۷ - محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۸۵ش، *میزان الحکمة*، مترجم: شیخی، حمید رضا، قم: دارالحديث.
- ۴۸ - _____، ۱۳۹۳ش، *خیر و برکت از نگاه قرآن و حدیث*، مترجم: جواد محدثی، قم: دار الحديث.
- ۴۹ - مستغفری، جعفر بن محمد، ۱۳۸۵ ق، *طبّ النبى ﷺ*، مصحح: الهی خراسانی، علی اکبر، نجف: مکتبه الحیدریه، چاپ اول.
- ۵۰ - مفید، محمد بن محمد، ۱۴۱۳ق، *الأمالی (للمفید)*، محقق / مصحح: حسین استاد ولی، و علی اکبر غفاری، قم: کنگره شیخ مفید.
- ۵۱ - مکارم شیرازی، ۱۳۷۴ش، *تفسیر نمونه*، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ اول.
- ۵۲ - منسوب به جعفر بن محمد علیه السلام، امام ششم علیه السلام، ۱۴۰۰ق، *مصباح الشریعة*، بیروت: اعلمی، چاپ اول.

۵۳ - نوری، حسین بن محمد تقی، ۱۴۰۸ ق، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، محقق /

مصحح: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، چاپ اول.